

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1933 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående åtgärder till understöd i visst avseende åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 22, av herr *Herou m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte hos regeringen begära utredning angående de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för de små och medelstora jordbruksfastigheternas vidkommande, så att fastighetens ägare och brukare, på grund av tryckande skuldbörda, ej må kunna drivas bort från sin fastighet och sitt brukningsområde samt snarast framlägga de förslag, som av denna utredning föranledas.

I motionen har anförts, att ekonomiska svårigheter hotade att driva massor av jordbrukare från deras brukningsdelar samt att ett djupgående ingripande från det allmännas sida därför vore påkallat. Som en förstahandsåtgärd borde antagas förordning om anstånd med betalning av gäld (moratorium) för vissa jordbruksfastigheter. Motionärerna hava vidare såsom utväg för att på längre sikt kunna hindra att jordbrukaren på grund av skuldsättning drives bort från sitt jordbruk förordat lagstiftning, varigenom jordbruksfastigheters försäljande genom exekutivt förfarande omöjliggjordes. I de fall, där jordbruksfastighet hotades av exekutiv försäljning, skulle, om fastighetens ägare så fordrade, staten hava skyldighet att inköpa fastigheten och därefter låta jordbrukaren kvarbliva på fastigheten enligt grunder, som fastställas i lag om åborätt. Vid sådant statsköp av jordbruksfastigheter skulle köpeskillingen fastställas efter vissa normer, t. ex. på samma sätt som enligt nuvarande lagar sker före exekutiva försäljningar, dock så att en verklig realprövning av saluvärdet komme till stånd.

Beträffande de skäl, motionärerna i övrigt anført till stöd för sin hemställan, hänvisas till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttranden av statens egnahemsstyrelse och domänstyrelsen.

Statens egnahemsstyrelse har i sitt yttrande över motionen anført, att såvitt egnahemsstyrelsen kunde finna statens ingripanden till jordbru-

karnas bistånd i deras nuvarande ekonomiska svårigheter borde ske enligt andra vägar än som motionärerna syntes avse.

Beträffande motionärernas förslag om moratorielagstiftning för vissa jordbruksfastigheter har egnahemsstyrelsen hänvisat till sitt yttrande den 15 november 1932 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet över framställningar från vissa egnahemslåntagare om, jämte annat, moratorium för förfallna och oguldna räntor och amorteringar å egnahemslån. I detta yttrande, som finnes intaget i sociala jordutredningens betänkande den 27 december 1932 angående uppskov för egnahemslåntagare med ränta och amortering å egnahemslån, hemställde egnahemsstyrelsen, under framhållande att i allt fall den i framställningarna föreslagna ordningen för statlig stödaktion i större omfattning i och för sig icke kunde anses tillräddlig, att framställningarna icke måtte föranleda till någon departementschefens vidare åtgärd. Egnahemsstyrelsen har nu uttalat, att ett generellt moratorium för ägare och brukare av små och medelstora jordbruk syntes vara minst lika litet tillräddigt som för egnahemsägare.

Beträffande motionärernas förslag om andra hjälpåtgärder åt jordbrukare under rådande kris har egnahemsstyrelsen hänvisat till sitt yttrande den 24 januari 1933 till Kungl. Maj:t över sociala jordutredningens ovan omnämnda betänkande. I nyssnämnda yttrande anförde egnahemsstyrelsen, att det, om ytterligare medel för utlåning av stödlån och ackordslån åt jordbrukare komme att anvisas av riksdagen, syntes böra ifrågasättas, huruvida samtidigt hjälpåtgärder i större omfattning särskilt för egnahemslåntagare vore behöfliga i form av uppskov med egnahemslåneannuiteter. Egnahemsstyrelsen har vidare åberopat departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet den 10 februari 1933 om fortsatta stödåtgärder för jordbrukare (Kungl. Maj:ts proposition nr 92, sid. 9). Slutligen har egnahemsstyrelsen erinrat om att egnahemsstyrelsen i yttrande den 28 februari 1933 till Kungl. Maj:t över bostadsutredningens för landsbygden promemoria med förslag om lån till främjande av byggnadsverksamhet på landet understrukit bostadsutredningens uttalanden om att för lösningen av vårt folks försörjningsproblem de möjligheter, som jordbruket erbjuder, måste tagas i anspråk i större utsträckning än för närvarande ävensom därom att en utveckling i antydd riktning uppenbarligen underlättas av goda bostäder på landsbygden. Egnahemsstyrelsen hade dock samtidigt framhållit, att en framgångsrik strävan för omnämnda utveckling syntes vara betingad av i främsta rummet, att ett förbättrat ekonomiskt läge för jordbruksnäringen i allmänhet på allt sätt från det allmännas sida stödjdes, och syntes det egnahemsstyrelsen som borde ansträngningarna i sådant syfte alltjämt inriktas på upphjälpande av priserna på och avsättningsförhållandena för jordbruksprodukter.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande över motionen anført följande.

»Sedan riksdagen jämlikt skrivelse 367/1932 för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra reservationsanslag av 15,000,000 kronor för utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare, utfärdade Kungl. Maj:t närmare bestämmelser rörande sådana lån i kungörelse den 30 juni 1932. Jämlikt proposition nr 92 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t hemställt om ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor för utlämnande av ackords- och stödlån samt för bestridande av med låneverksamheten förenade kostnader för budgetåret 1933/1934.

Härjämte har Kungl. Maj:t efter medgivande av 1932 års riksdag genom kungörelse den 17 juni 1932 dels om nedsättning av räntan å vissa lån från egnahemslånefonden (Sv. F. nr 247), dels angående anstånd med erläggande av ränte- och kapitalavbetalningar till egnahemslånefonden (Sv. F. nr 248) och dels angående nedsättning av räntan å köpeskillingen för vissa från kronoegendomar upplåtna lägenheter (Sv. F. nr 250) medgivit köpare av lägenheter vissa lättnader för möjliggörande av köpens fullföljande.

Vidare har Kungl. Maj:t i proposition nr 140 till innevarande års riksdag hemställt om medgivande att anstånd må beviljas köpare av egnahemslägenheter med gäldande av ränta och amortering å lämnade statslån.

De sålunda vidtagna eller föreslagna åtgärderna beträffande nedsättning av och anstånd med ränteinbetalningar hava givetvis medfört vissa lättnader för köpare av jordbruk att behålla inköpta lägenheter. Angående ackordslånen äro dessa avsedda att möjliggöra för köpare av jordbruk, vars ekonomiska ställning blivit mindre god, att behålla inköpt fastighet. I anslutning till statsmakternas beslut om ackordslån har även Kungl. Maj:t beträffande en från kronoegendom försåld lägenhet föreslagit riksdagen att för kronans del finge godtagas 20 procent ackord för viss del av kronans fordringsbelopp för ogulden köpeskillning. (Proposition nr 178 till innevarande års riksdag.)

Av det ovan anförda framgår, att statsmakterna redan vidtagit åtgärder för att köpare av jordbruk skola oaktat den nu rådande depressionen å jordbruksmarknaden kunna behålla sina fastigheter. Angående nu ifrågasatta ytterligare åtgärder för att möjliggöra detta, får styrelsen erinra om vad chefen för jordbruksdepartementet enligt protokollet över jordbruksärenden, hållet i statsrådet den 10 februari 1933 (proposition nr 140), anfört rörande hjälp åt egnahemslåntagare, nämligen att hjälpåtgärderna ej borde givas sådan utsträckning, att egnahemslåntagarnas ansvarskänsla avtrubbades och den uppfattningen vunne insteg hos honom, att staten skulle hava skyldighet att träda hjälpande till så snart egnahemslånetagaren ej förmådde vederbörligen fullgöra sina förpliktelser enligt låneavtalet. Vad departementschefen anfört torde äga giltighet även beträffande köpare av kronojord, som medgivits att erlägga köpeskillingen under loppet av viss tid.

I anslutning till vad sålunda anförts håller styrelsen före, att några ytterligare åtgärder ej böra vidtagas i det i motionen avsedda hänseendet; och får styrelsen därför hemställa, att ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Utskottet.

Vad motionärerna anfört därom, att jordbrukarnas ekonomiska svårigheter påkalla energiska stödåtgärder från det allmännas sida, synes i huvudsak vara riktigt och har framhållits jämväl från andra håll. Utskottet kan emellertid icke finna, att i motionen anvisats någon framkomlig väg att motarbeta den rådande jordbrukskrisen. Skulle kraftigare åtgärder än de redan vidtagna eller förberedda befinnas vara erforderliga, lära statsmakterna i allt fall vara hänvisade att anlita andra medel än de i motionen förordade. Utskottet anser sig därför icke böra påkalla en på motionärernas förslag grundad utredning.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionen II:22 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1933.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 69.